Lape – toimintakulttuurin kehittämiskokonaisuus – katsaus 15.6.2017

Maria Kaisa Aula

Toimintakulttuurin käsite

- **Lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuva toimintakulttuuri _ LAPE muutoskokonaisuus**
  - Johtamisen
  - Hallinnon
  - Suunnittelun
  - Päätöksenteon

  Apuvälineitä ja kulttuurin muutosta yli hallintorajojen si+ sote

  Kunta + maakunta

- **Palveluiden ja asiakastyön toimintakulttuuri**
  - Kohtaaminen
  - Vuoropuhelu
  - Lapsi- ja perhelähtöisyys
  - Yhteinen asiakkuus
  - Yhteiset arvot ja tavoitteet
  - Liittyy kaikkiin Lape muutoskokonaisuuksiin
  - Ammattilaisten osaamisen uudistaminen!

LAPE – toimintakulttuuri lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvaksi – kehittämisen osaset

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

- **Lapsiystävällinen kunta ja maakunta** (8 maakuntaa)
  - Lapsiystävällisen hallinnon toimintamalli kuntaan ja uuteen maakuntaan (mm. johtaminen!)
  - Lapsivaikutusten arviointi
  - Lapsibudjetointi eli kustannusten seuranta yli hallinnonalarajojen
  - Perheystävällinen työpaikka (6 maakuntaa/Jaana Vastamäki STM)
  - THL koordinaattori Kati Honkanen

- **Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannan tietopohja sekä raportoinnin välineet** -> kunta, maakunta THL Nina Halme
  -> kansallista kehittämistä, vuoropuhelu maakuntiin

- **Ammattilaisten osaamisen uudistaminen (***Katja, Hanne, MKA, Kati)*
- **Hallinnonalarajat ylittävä, verkostojohtaminen, ohjaus kansallisesti; sopimusrakenteet** järjestöjen ja srk kanssa
- **Lapsikäsityksen ja teoreettisen perustan** kehittäminen (tiet neuvosto, Lea Pulkkinen)

- *HUOM! Nämä ovat tiiviisti yhteydessä koko maakunnan toiminnan valmisteluun, ei vain soteen!*

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden uusi malli perustuu yhteiseen asiakkuuteen

yhteinen **johtaminen,**
yhteinen **tiedon hallinta**
yhteiset **resurssit.**

- Haasteena SOTE- ja maakuntauudistuksen mukanaan tuoma palvelujen eriytyminen kahdelle järjestäjälle.
- Nyt pitää löytää yhteinen ymmärrys asiakkaan näkökulmasta maakuntahallinnossa ja kunnissa

LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA JA MAAKUNTA_ -OPPIMISVERKOSTO KEVÄÄLLÄ

Toteutus-taso	Lapsiystävällinen toimintamalli	LAVA	LABU	Perheystävälliset toimintamallit työpaikoilla
LAPE Toimeen-panon tuki	Oppimisverkosto 6.2. ja LAPE-päivien yhteydessä työpäivä 30.5.2017 Tehty suunnitelmat lapsiystävällisen maakuntien pilotoinnista yhteistyössä Unicefin ja maakuntien kanssa	Oppimis-verkosto 13.3.2017	Oppimis-verkosto 4.4.2017	6.2. LAPE-muutosohjelman lapsiystävällinen kunta ja maakunta-oppimisverkosto 13.3. Toimintakulttuurin muutos -työpaja 29.-30.5. LAPE-päivät, työpaja
	Maakuntien kanssa käyty keskustelut ja tehty alustavia suunnitelmia siitä, millaista tukea maakunnat tarvitsevat kehittämiskokonaisuuksiin.			

Palautteita oppimisverkostotyöskentelystä:

”Oppimisverkostosta on ollut paljon hyötyä maakunnallisen LAPEn suunnittelutyössä. Olemme saaneet lisätietoa ja kontakteja mm. Unicefin lapsiystävällinen maakunta -pilottiin ja lapsivaikutusten arviointiin liittyen. Alustukset ja niiden jälkeinen keskustelu on ollut hedelmällistä.”

”Puimala -työskentely alkoi tuntua myöhemmillä kerroilla liian pitkältä. Ehkä olisi voinut käyttää myös muita menetelmiä. Toisten käytäntöjen kuuleminen on kyllä aina hyödyllistä ja antaa ideoita omalle työskentelylle.”

”LAPEn tiimoilta on järjestetty paljon työpajoja, konferensseja ym. Kentän laajuuden johdosta nämä ovat välillä meinanneet sekoittua toisiinsa omassa päässäni.”

MUKANA ERI KEHITTÄMISKOKONAISUUKSISSA

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

Maa-kunta	Lapsiyst. Toiminta-malli	LAVA	LABU	Perheyst. toimintamallit työpaikoilla
Etelä-Karjala	X	X	Ei LAPE-suunnitelmassa, mutta Eksote mukana Sitran palvelupaketti-pilotissa	EI LAPE-suunnitelmassa, mutta Eksotessa on mahdollisesti kiinnostusta pilotointiin
Etelä-Pohjanmaa	X	X	Mukana, mutta ei ensisijainen kehitt.kohde	X
Kanta-Häme	X	X	X	
Keski-Pohjanmaa	X	X	X	X
Keski-Suomi	X	X	Mahdollisuuksien mukaan mukana	X
Pirkanmaa		X	Ei LAPE-suunnitelmassa, mutta Tampere mukana Sitran palvelupaketti-pilotissa	

MUKANA ERI KEHITTÄMISKOKONAISUUKSISSA

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

Maa-kunta	Lapsiyst. Toiminta-malli	LAVA	LABU	Perheyst. toimintamallit työpaikoilla
Pohjois-Pohjanmaa	X	X	Ei LAPE-suunnitelmassa, mutta Oulu mukana Sitran palvelupaketti-pilotissa	X
Päijät-Häme	X	X		X
Satakunta	X	X		X
Uusimaa	X	X		
Varsinais-Suomi	X	X	X	

TOTEUTUNEITA TOIMENPITEITÄ

Toteutus-taso	Lapsiystävällinen toimintamalli	LAVA	LABU	Perheystävälliset toimintamallit työpaikoilla
Maakunta	Mukana syyskuussa 2017 käynnistyvässä Unicefin tukemassa pilotissa: Etelä-Karjala Keski-Pohjanmaa Pohjois-Pohjanmaa Päijät-Häme Uusimaa Varsinais-Suomi	Suunniteltu ja valmisteltu maakunnallisia lava-työpajoja (mm. Satakunta, Pirkanmaa, Kanta-Häme) ja toteutettu maakunnallinen työpaja (Etelä-Pohjanmaa)	Mukana Sitran palvelupaketti-pilotoinnissa Oulu, Tampere, Varsinais-Suomi, Eksote → kootaan kokemuksia	Maakunnissa tehty toimeenpanosuunnitelmia ja rakennettu paikallista toimijaverkostoa; rekrytoitu julkisen sektorin työpaikkoja mukaan; yksityisten yritysten rekrytointi käynnistynyt (Satakunta, Pohjois-Pohjanmaa, Päijät-Häme); maakunnat neuvotelleet TTL/Väestöliiton kanssa ja osin myös sopineet toimeenpanoa tukevien palveluiden hankinnasta
	Koottu teemakohtaisia maakunnallisia työryhmiä, tarkennettu suunnitelmia, valmisteltu eri kokoonpanoissa tulevia toimenpiteitä, suunnittelutyö jatkuu edelleen.			
Kansallinen taso	Hyödynnetty mm. Unicefin lapsiystävällinen kunta –mallia ja kokemuksia	Hyödynnytte mm. MLL:n ja seurakuntien kokemuksia ja mallinuksia	Sitran palvelupaketti-pilotointien seurantaa, hyödynnetty ITLAn iltakoulun kokemuksia	Käynnistetty yhteistyö KunTeko 2020 – kunta-alan työelämän kehittämisohjelman kanssa

Mitä LAPE-ohjelma tarjoaa työpaikoille?
- perheystävällinen työpaikka: yksityinen, julkinen tai kolmas sektori

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

- Mahdollisuuden osallistua **kehittämisverkostoon**
  - Kehittämisverkosto tukee työn ja muun elämän yhteensovittamista.
  - Verkostotapaamisissa kuullaan edelläkävijöiden kokemuksista ja saadaan palautetta ja tukea omaan kehittämistyöhön.
  - Verkosto voi käynnistää kehittämis- ja kokeiluhankkeita.
  - Käytettävissä ovat Työterveyslaitoksen ja Väestöliiton asiantuntijoiden palvelut, joista osa on maksullisia.

- Mahdollisuuden osallistua **oppimisverkostoon**
  - Ilmoittautuneet saavat oppimisverkoston uutisviestin, jossa kerrotaan muun muassa tarjolla olevista palveluista, työpajoista, ajankohtaisista hankkeista ja tutkimustuloksista.

- Kunteko-verkostotoiminnan yhteyshenkilö: Niilo Hakonen, KT Kuntatyönantajat, niilo.hakonen@kt.fi, puh. 040 820 6800

Yhteinen tavoite kunnille, järjestöille ja yksityisille yrityksille: Perheystävällinen kunta ja maakunta

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE) etsii yhteistyökumppaneikseen yrityksiä, julkisia organisaatioita ja järjestöjä, jotka haluavat lisätä omaa perheystävällisyyttään.

Perheystävällisten toimintatapojen hyödyt työpaikoille:

- työtyytyväisyys ja motivaatio
- työhön sitoutuneisuus
- palvelun laatu
- työn tuottavuus ja tuloksellisuus
- työnantajakuva => rekrytointivaltti

Haluatko pitää huolta organisaatiosi työntekijöiden hyvinvoinnista? Tule mukaan kehittämään työpaikkojen perheystävällisyyttä!

LAPE-MUUTOSOHJELMA TARJOAA:

Kehittämisverkosto

1
- Verkostotapaamisissa saadaan tukea omaan kehittämistyöhön
- Kuullaan ja opitaan edelläkävijöiden kokemuksista
- Käytettävissä ovat Työterveyslaitoksen ja Väestöliiton asiantuntijoiden palvelut, joista osa on maksullisia.

Oppimisverkosto

2
- Verkosto tarjoaa uutisviestin, jossa kerrotaan muun muassa tarjolla olevista palveluista, työpajoista, ajankohtaisista hankkeista ja tutkimustuloksista.

Maakunnallinen koulutus, valmennus tai vertaisryhmätoiminta

3
- LAPE-muutosohjelman aikana maakunnat järjestävät koulutusta, valmennusta ja vertaisryhmätoimintaa, jolla levitetään tietoa perheystävällisistä toimintamalleista.
- Kouluttajina ja vetäjinä toimivat Väestöliiton ja Työterveyslaitoksen asiantuntijat.

Lisätietoja työpaikkojen perheystävällisyyden kehittämisen hankkeesta:
Jaana Vastamäki, STM, puh. [illegible]
Kunteko-verkostotoiminnan yhteyshenkilö:
KT Kuntatyönantajat,
Niilo Hakonen, puh. 040 [illegible]

Lisätietoja kehittämispalveluista (maksullista palvelua):
Väestöliitto/Perheystävällinen työpaikka -ohjelma,
Lassi Köppä puh. 040 [illegible]
Työterveyslaitos/Työpaikkojen kehittämispalvelut,
Marjukka Laine, puh. 050 [illegible]

www.stm.fi/kärkihankkeet ja säädösvalmistelu/lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja palveluiden seurannan ja raportoinnin kokonaisuus

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

Tavoite: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin, terveyteen ja palveluihin liittyvät tiedonkeruut muodostavat riittävän kattavan ja toisiinsa integroituvan kokonaisuuden

= luo myös lapsiystävällistä kuntaa ja maakuntaa!

THL:n mittava kehittämistyö – jota tehdään dialogissa maakuntien ja muiden asiantuntijoiden kanssa (Lape-päivät 30.5, muutosagenttipäivät 13.5)

Tiivistetty kytkentää sote- valmisteluun (KUVA- työ; hyvinvointikertomusten valmistelu)

Tietotuotannon kokonaisuus sisältää seuraavat toimenpiteet

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

- Lasten, nuorten ja perheiden tietopohjan vahvistaminen
  - Alle kouluikäisten lasten perheille suunnatun säännöllisen tiedonkeruun käynnistäminen
  - Koulu- ja opiskeluikäisille suunnattujen tiedonkeruiden sisällöllinen laajentaminen ja kehittäminen
  - Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hyvinvoinnin ja palvelukokemusten seuranta
  - Lasten ja nuorten väkivalta-, kiusaamis- ja syrjintäkokemusten seuranta
  - Eri rekistereistä saatavan tiedon yhdistäminen
- Lapsia, nuoria ja perheitä koskevan tiedon saaminen sähköisen palvelun kautta

Nykytila lyhyesti

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

1. Kouluterveyskyselyn tiedonkeruut päättyneet 31.5.2017. Vastausaktiivisuudessa ei päästy tavoitteeseen yläluokkien, lukioiden ja huoltajien kohdalla. Tiedonkeruissa esiintyneet ongelmat ovat todennäköisesti heijastuneet tähän. Aineistojen tarkistus ja rakentaminen ovat käynnissä
2. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden määrittelytyö ja metatietokuvausten laatiminen on käynnissä. Kesäkuun aikana indikaattoreiden tekninen perusmäärittelytyö, luotettavuustarkastelut ja koodaaminen saadaan pääosin valmiiksi. Metatietokuvaukset laaditaan ydinindikaattoreille ja ne ovat valmiina suurelta osin kesäkuun aikana.
   - 7 ilmiöaluetta, noin 300 indikaattoria, noin 50 ydinindikaattoria, joista priorisoidaan ns. avainindikaattorit

3. Kouluterveyskyselyn tulosten sähköisen raportoinnin kehittämistyö edellisen käynnissä. THL tasoinen laaja raportointiuudistus ei valmistu hankekaudella, jonka vuoksi raportointi toteutetaan käytössä olevilla ratkaisuilla
4. Valmisteltu 14-15.9 Hyvinvointiareena 2017 tapahtumaa yhteistyössä OPH kanssa. Tarkoitus julkistaa tapahtumassa Kouluterveyskyselyn uusia tuloksia (valmistellaan 5-6 tutkimuksesta tiiviisti julkaisua, jotka liittyvät yhdenvertaisuuden toteutumiseen hyvinvoinnissa ja palveluissa)
5. Osallistuttu lapsia ja nuoria koskevien indikaattoreiden kehittämistyöhön osana sote- ja maakuntauudistusta
   - KUVA –TPA –mittaristo (maakuntien kuuleminen, 7.9 LAPE –ohry)
   - Alueellinen hyvinvointikertomustyö
6. Kouluterveyskyselyn aineiston laatukuvausten laatimisesta SVT standardien mukaisesti on keskusteltu ja tehty suunnitelma. KTK tullaan hakemaan tilastostatus vuoden 2017 aikana

7. Erikoistutkija aloittanut 1.5.2017 hankkeessa. Aloitettu kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointia ja palvelukokemuksia kartoittavan lisäosan suunnittelu (tehty tarvekartoituksia sekä analysoitu kirjallisuutta). Työ jatkuu asiantuntijatyönä aikataulun mukaisesti. Aloitettu myös nuorten väkivalta, syrjintä-, häirintä- ja kiusaamiskokemuksia kartoittavan lisämodulin suunnittelu projektisuunnitelman mukaisesti

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

8. Pienten lasten tiedonkeruiden (LTH) tiedonkeruiden sisällöllistä suunnittelua on toteutettu monialaisissa asiantuntijaryhmissä tarvekartoitusten pohjalta.
9. 4 kk lasten huoltajien lomakkeet sekä terveydenhoitajien lomake ovat sisällön osalta valmiita – lomakkeita valmistellaan käännösprosessia sekä sähköistä (ja paperista) tiedonkeruuta varten. Tiedonkeruuseen liittyviä ohjeistuksia viimeistellään. Pilottiin osallistuvat maakunnat ja kunnat ovat täsmentyneet ja tutkimusluvat ovat prosessissa. Pilotin aloitusseminaari 7.9
10. 4 –v lasten huoltajien sekä terveydenhoitajien lomakkeita viimeistellään sisällön osalta. Eettisen toimikunnan lausuntopyyntö on vireillä. Tutkimusprotokollaa suunnitellaan ja hiotaan. Valmistellaan ohjeistuksia.
11. Molemmat tiedonkeruut etenevät tällä hetkellä aikataulusuunnitelman mukaisesti

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

12. Kartoitettu Hilmo- ja Avo-Hilmo –rekistereistä mahdollisuuksia arvioida lapsikohtaisesti neuvolakäyntien toteutumista
    - lapsikohtainen karkean tason tieto olisi helposti hyödynnettävissä yhdistettynä rekisteritietoon. Esimerkkejä: *Toteutuvatko neuvolakäynnit paremmin vai huonommin maahanmuuttajataustaisilla lapsilla? Onko huostaan otetuilla lapsilla enemmän vai vähemmän vakavia tai pitkäaikaisia sairauksia?*
    - Testataan nyt nelivuotiailla, kokeillaan sen jälkeen kaikilla alle 18-vuotiailla.
13. Pohdittu keskeisiä muuttujia lastensuojelurekisteristä
    - kartoitettu tietoja, joiden yhdistäminen lastensuojelutietoihin olisi tärkeää ja mahdollista
14. Aloitettu kartoitus, mitkä olisivat tarkoituksenmukaisimpia perheenmäärittelyjä rekisteritiedossa. Tavoitteena on saada perhemäärittelyn mukaista seurantatietoa lasten ja perheiden palveluiden käytöstä

Suunnitelmaan kirjattu, mutta odottavat vielä toteutusta

- Yhdenvertaisuuden toteutuminen hyvinvoinnissa ja palveluissa – nykytilan kartoitus
  - Ei toteuttajatahoa tällä hetkellä, eteneminen??
- Kansallisen tietopohjafoorumin nimeäminen
  - Odottanut toistaiseksi laajempia linjauksia (ml.sote -tietopohja ja arviointi)

Keskeiset riskit/ haasteet

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

- Indikaattoreiden kehittämistyö tulee yhteen sovittaa sähköisen hyvinvointikertomustyön (kunnallinen ja alueellinen) kanssa. Lisäksi tulee ottaa huomioon sote- ja maakuntauudistusten tuomat seurannan tarpeet. Näiden muutosten aikataulu on erilainen kuin hankkeessa
- Aikataulu on erittäin tiukka indikaattoreiden määrittelyn että sähköisen raportointijärjestelmän kehittämisen suhteen. THL tasoinen uusi sähköinen raportointijärjestelmä ei valmistu hankekaudella – joudutaan toistaiseksi tyytymään parhaaseen käytössä olevaan ratkaisuun
- Asiakastietojärjestelmistä ja rekistereistä saatavan tiedon mahdollisuudet kehittyvät hankekauden aikana. Digitalisaation mahdollisuudet on huomioitava toteutuksessa ja suunnittelussa
- Tiedonkeruisiin sitoutuminen on hankkeen kannalta keskeinen haaste, johon tulee suunnata toimenpiteitä. Viestintään panostamalla ja oikea-aikaisella osallistamisella sekä hyödyn konkretisoinnilla voidaan riskiä vähentää

Lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuva toimintakulttuuri - seuranta

HALLITUKSEN KÄRKIHANKE

- **Ammattilaisten osaamisen uudistaminen**
  - Luo luottamusta – Suojele Lasta – verkkokoulutus kokonaisuus THL valmistelussa- > lanseeraus syksyllä
  - Alkuvuodesta neuvottelu OKM ammatillisen koulutuksen kanssa; korkeakoulujen pyöreä pöytä järjestettiin huhtikuussa, jossa myös OKM keskeisten kehittämistyön läpikäynti; tieteellisen neuvoston keskustelu kesäkuussa, LAPE foorumin teema kevät 2018 -> *olisi koottava LAPEn keskeiset "syötteet" oppilaitoksille eli minkä on muututtava koulutuksessa että LAPE juurtuu ja etenee…*
  - Teema on keskeinen toimintakulttuurin uudistumisen kannalta mutta vaatii vielä STM-OKM välistä keskustelua siitä miten edetään; oppilaitoksissa paljon innostusta ja koetaan olennaiseksi; monissa maakuntahankkeissa on mukana oppilaitoksia
- **Hallinnonalarajat ylittävä, verkostojohtaminen, ohjaus kansallisesti; sopimusrakenteet** järjestöjen ja srk kanssa
  - Kunta- maakunta- yhteyspinnat ja verkostojohtaminen: selvityshenkilöryhmän työ edistää tätä; teemana Lape päivillä syksyllä; auki: miten edetään kansallisen tason asioissa
- **Lapsikäsityksen ja teoreettisen perustan** kehittäminen; tieteellisessä neuvostossa työn alla; keskeistä on jo lapsikäsityksen tiedostaminen ja siitä käytävä vuoropuhelu eli ammattilaisten sekä heidän kouluttajiensa kesken